

ÖMRÜN VƏ SƏNƏTİN SƏMƏNDİR SƏHİFƏSİ

Səməndir Rzəyev – fətri istedadla mülk aktyor... yəniyə kino, teatr sahəsində deyil, rəngarəngdə, musiqidə də xüsusi qabiliyyəti olan sənətkar... xoşbəxt taleli yaradıcıq adamı... təkcə sənət cəmiyyətində, həmçinləri arasında yox, digər sferalarda da hörmət, nüfuz əhəmiyyəti, bütün xalqın sevgisini qazanmış şəxsiyyət... səlinən... Onun mövcudluğu bir unudulmaz səhifədir, ölümlü xatırlanmaq şansı var: 41 il ömür silirib, 34 ildir ki, cisman yoxdur, anıma uşağdan böyüyə həmişə tanışdır, 7-dən 77-yə hər kəs üçün əzizdir. Vəfatından sonra doğulub böyüyən nasillər, haqqında onun dövründə yaşayıb ünsiyyətdə olduqları kimi danışsalar. Budur sənətkarın ölməzliyi, budur insanın həmişəyaşarlığı...

Səməndir müəllimin 75 illik yubileyi ətrafında qızı Rübəbə xanımla söhbətəldik. Ziyalı xanım, özünəməxsus mövəyi, baxışı olan, maraqlı həmsöhbətdir Rübəbə Səməndir... Ən başlıcası isə atasının qürur, ağıllıq, zəhmət, gərəklilik gənlərini daşıyan övəd... – Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin tədrisünə qatılmasını bitirib, Azərbaycan radiusunun ədəbi-dram verilişləri redaksiyasında çalışır... Səməndir müəllim dünyasını dəyişəndə 11 yaş varmış, bu dövr səf uşağ ürəyinə valideyn istisninə hopmasına bas olsa da, obrazın müəmmal yaranışı və xatirlərə transferi üçün kifayət sayılıram. Onuncu də etiraf eləyir ki, atası haqqında bildiklərimiz, danışdıqlarımız tam əksəriyyəti sonradan eşitdikləri, oxuduqları zamanı hasıla gəlib:

"Atam dünyasını dəyişəndən (27 mart 1986) dörd ay sonra – əvəmdə manim 12 yaşım tamam oldu. Doğrudan çox səmimi adam idi, uşaqla uşağ, böyükə böyük olmağı bacarırdı. Övdənlərini sevərdi, ailəsinə sıx bağlı idi, dostlarını çox istəyirdi, in-sənətlərə sonsuz rəğbəti, məhəbbəti vardı. Necə deyim vəllən, – ələ bil, böyük bir uşağ... özündəki uşağı öldürməyən bir insan... o qədər təmiz, səf, məsum qalmışdı ki... Bu dünyanın malında gözli olmayan biri... – mən belə xatırlayıram atamı... Biza qarşı çox məhraban idi, təəssüf ki, birgə çox vaxt keçirə bildirdik, çünki müxtəlif yerlərdə işləyirdi, teatra, ordan radioya, sonra televiziya dublyajı qaçırdı, evə gec gəlirdi. Bir yerdə olduğumuz zaman xeyli zövqlü və yaddalan olurdu. Çalışdırdı ki, imkan daxilində ailəsinə də vaxt ayırsın, bizi gəzməyə aparır, istədiyimiz şeyi alırdı – bu cür yadımda qalıb atam..."

Səməndir Rzəyevin dünyaya gəlişi (2 yanvar 1945) savaş dövrünə düşüb – II Dünya müharibəsinin son illərsə, hələ qələbəyə 5

ay vardı... Sonra da dağılımı ölkə və əzəli quruculuq işləri... Doğulub böyüdüyi Ağsu rayonunun həmin müsibətlərdən uzaqda yerləşməsinə baxmayaraq, qan-qadaq, acıq, sıxıntılı tələyinə təsirsiz ötürməmişdi. Belə bir deyim var: müharibə illərini uşaqları yaşlandırdan tez böyüyürlər. O da bacarığını münasib iş tapıb pul qazandıran, ailəsinə kömək edəndə çox balaca idi: klubun açılmasından icarə bəyolananda divardakı plakatlardan diqqətini çəkir. Mədirə xanım bu toplaş uşağın marağını görüb "niyə ələ baxırsan, oğlum, xoşuna gəlir" sorğusuna gözələnmiş "mən daha yaxşı çəkəram, rəngləri da bir-birinə uyğunlaşdıraram" cavabını alır. "Çək, baxım, yaxşı olsa, bunların yerinə sən çəkdiqlərini asaram" deyən qadın iki gündən sonra qoçuqunda iri plakata zorta təm balacanı görəndə təəccübünü gizlədə bilmiş: "Sən bunun məsuliyyətinə bax...". Onun çəkdiyi şəkli klubun ən görkəmli yerinə vurur, hələ üstəlik zəhmətə haqqı da verir. Beləcə, Səməndir anasına tez-tez oğul qavranı gətirir...

Söhbət əsasında düşüncələrə dalır, kövrəkli Rübəbə xanım, gözləri qarşısında atalı qızları canlanır sanki... Həmm, mən yerimdə qurxcub sukutu pozuram:

– Bir az da onun uşağ ürəyinə aktyorluq sənətinə sevgi toxumunu necə səpilməsindən danışsaq, mümkündür...

– Deyilənlərə görə, yaşğırdan sonra yerin palçıqlı, sürüşkən olduğu bir gündə həmyaşları ilə oynayan kərpədən aşağı yuvarlanaraq düş qapğını sındırıbmış... Düz dörd il xəstəxanaya və ev şəraitində müalicə alır, uzun müddət yataq rejimində, uzanmış vəziyyətdə qalır. Hər gün radio-tamaşalar, verilişləri dinləmək məcburiyyəti onu bu sənətin səhrinə salır. Xüsusən, "Arxip baba və Lyonka" əsasında Xəlvət artisti Ələşqar Ələkbərovun səsi atamın aktyor olmaq həvəsini gücləndirir. Orta məktəbdə də əlamətdar günlərdə özəlliyat sahəsindəki fəallığı ona "aktyor" ləqəbi qazandırır. La-

kin Teatr İnstitutuna qəbulu gecikdiyindən (Bu təhsil ocağında imtahan digərillərinə nisbətən tez keçirilirdi), sənədlərini universitetin filologiya fakültəsinə verərək tələbə adı qazanır. Lakin ürəyindəki aktyorluq həvəsini rədd etmə bilmədiyindən, 3 semestrdən sonra filologiya təhsilini yarımcıq qoyub Ağsuya qaçırdı. Rayonda dram dərnəyi yaradaraq Rasim Balayevi, rəhmətli Mikayıl Mirzani, neçə-neçə istedadlı gənci başına toplayır. O dövrdə Rzəyevlərv növbəti faciəni yaşayır: əvvəl dəyirman işlədib buğda, qarğıldı, unla camaatla al tutan, sonra isə ticarətlə məşğul olan atası, yəni babam Mənsim Kişini qaralayıb tuturlar və o, həbsxanada dünyasını dəyişir. Ən kiçik olmasına baxmayaraq, ailənin yükü atamın üzərinə düşür. Gecələr işləyir.

"Səməndir mandan ötrü nəhəng bir akademiya idi. Biz hələ Ağsuda orta məktəbdə oxuyarkən dram dərnəyində təhsil almışduq. Aktyorluq, sənətin spesifik xüsusiyyətləri barədə daim peşakər məsləhətlər verərdi. Hətta rayondan qalıb instituta daxil olduqdan sonra yazdığı məktubları ki arxivimə qalıb, bu gün də açıq oxuyanda əsl sənətkar təvsiyələri, nasihatləri ilə qarşılaşıram. Nəhayət, mən də o vaxtkı Teatr İnstitutuna qəbul olundum və biz yataxanada birgə qalırıq. Tələbəlik illərində televiziya ədəbi verilişlərdə çıxış eləyib şeir oxusaq, epizodik rollar oynasada da, əsasən özümü "Nəsimi" filmində təsdiqlədik. Sonra yenə də "Babək" və sair filmlərə tərəf-müqabil olduq, o teatra, mən kinosudayda fəallıqımı davam etdirirdik. Ötən əsrin 60-cı illərində çox aktyor qəfil kəçib, amma heç biri Səməndir deyildi. İnanmı ki, mən bunu dostluğumuza görə yox, tam səmimi və müəllifəşiz deyirəm, ondakı istedad, qabiliyyət, potensial heç kimdə yox idi, təəssüf ki, məlik olduğunuz 30 faizni göstərə bildi, 70 faizni öz əli apardı. Heyrətamiz sə diapozonuna, möcüzəli dublyaj imkanlarına malik idi. Rusiyalı rejissor Ortaqor Kozinev çəkdiyi "Kral Lir" dünya kinosunun incilərindən sayılır, baş rolun ifaçısı Yuri Yavetki necə sənədləndirilmiş, Moskvağa heyran qalmışdır. O zaman da demişəm, indi də təkrarlayıram: bu yolu seçməyimdə başlıca səbəb Səməndirinin məndə aktyorluğa sevgi yotması və sənətin sirlərini öyrətməsi oldu. Onu bir növ sənətdə özümə "xəc atası" sayıram. Allah qarığı-rahmət eləsin."

Rasim Balayev
Xəlvət artisti

"Əlçinən" "Vəqif" ADAOT, 1975 – S. Rzəyev, Ağsu. Balayev, Rasim Balayev, Vəqif – S. Rzəyev, Vəqif – M. Ələkbərov, 90 yaş – S. İbrahimov

gündüzlər dram dərnəyində çalışır. Eyni zamanda il ərzində imtahan hazırlaşır Teatr İnstitutuna aktyorluq fakültəsinə qəbul olunur, Rza Tahmasibin kursuna düşür. Daha qədim, atamdan imtihan özü götürən dahi sənətkar onun adını qızını haşiyəyə alır. Sonuncu kursda isə görkəmli rejissor Tofiq Qırımlı tərəfindən Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrına dəvət olunur.

Səməndir Rzəyev yaradıcı sənətkar idi. Doğrudur, Rza Tahmasib ilk vaxtlar, tələbəlik illərində onun filma çəkilməsi, teatrdə çalışması ilə razılaşmı, püxtələşməsinə işlər – tez məşhurluğu uğursuzluğa yuvarlanacağından narahət imiş. Lakin fətri istedadla məlik aktyorun yaradıcılıq imkanları tanınmış rejissorların diqqətini çəkir və o, həm teatrdə, həm də kinoda yaddaqlan obrazları ilə tamaşaçıların sevinirdi. Teatrdə Hatəm xan ağa ("Müsyö Jordan və dəvəş Mastalı zah"), M.F. Axundzadə, Fazıl Kuleyni ("Dalyiğincəği"), C. Məmmədquluzadə, Xacə Nizam, Knyaz, İbn Yəmin ("Xəyayım", "Knyaz", "İblis", H. Cavid), Balaxan ("Aydın", C. Cabbarlı), Vəqif ("Vəqif", S. Vurğun), Əmir İncan ("Ölinc və qələm", M.S. Ördubadi), Dənizim, Muradov ("Məhv olmuş gəndəliklər", "Qarıbə oğlan", İ. Əfəndiyev), İkinci Rəşad, Əmir ("İkinci səsi", "Fərhəd", B. Vahabzadə), Məzar bay ("Közəran ocaqlar", M. İbrahimov), Tərlən ("Sənəzi", Ş. Qurbanov), Bəhrəm Zeynəli, Xudayar bay ("Səharin yay günləri", "Siz dəyilsə gəlməmişəm", Anar), Doqber, Kaliban ("Heç nədən hay-kuy", "Firtina", U. Şekspir) və digər yaddaqlan obrazlar yaradırdı.

Kinoda – "777 nömrəli iş", "Ad günü", "Alma almayə bənzər", "Arxadan vurulan zərbə", "Babəmizin babasının babası", "Babək", "Bağ möcüzəsi", "Bakıda küllərin işi", "Bəyin oğurlanması", "Birisizmiş gəvcərilən...", "Xizim küllənin oğlanı", "Çarvadarların izi", "De ki, mənə sevirənlər", "Dədə Qorqud", "Dəli Kür", "Evliyəm istəyirəm", "Evləri kəndəlan yar", "Ən vacib müsahibə", "Əzəbli yollar", "İstintaq", "Qara gələn cəngəvarları", "Qatır Məmməd", "Qarıb cinlər diyarında", "Düz qatışı əfsanəsi", "Nəsimi", "Nizami", "O qız tapdı", "Ömrün səhifələri" (Kinoalmənan) və başqa əsərlərdəki məhərrəti onun yaddaqlandıran silinməyəcək. Sənət dostu, Xəlvət artisti Yaşar Nurinin dediyinə görə, "Uşaqlığın son gecəsi" (1968) filmində lap əvvəldə küçədə gəzən iki məlis işçisindən biri Səməndirdir və onun kino debütü buradan başlayır. Ardınca "Tütək səsi" filmində yenə epizodik rol... Epizodik rollara da məmnuniyyətlə razılaşmış, Deyirmiş ki, kiçik açarlar da böyük qapılar açmaq mümkündür. Amma ələ ki,

sahnədə səsi eşidir, butun zal heyratə galırdı. Bazan onun kiçik rolları baş qəhrəmanları belə, kolğada qoyurdu.

Amma sonralar kinoda da öz səsini deyib. Aktyorluq potensialından yetərincə istifadə olunmasa da, bir sıra yaddaqlan obrazları – Saməndəri anları lentlərini yaddaşına köçürə bilib...

Rubabə xanım həvəsi, maraqlı danışığı ilə bu mövzudakı bəlgələrimizi bir az genişləndirir:

"Teatrda ilk iş Xəli Qurbanovun "Sənsiz"ində Tarlan idi – həmin rolun ifaçısı mənim sənətkarımız Məlik Dadaşov xəstələndiyindən onun əvəzinə səhnəyə çıxmışdı. Sonralar isə Uilyam Şekspirin məşhur "Hamlet" əsərində Horatsio bərdəfəlik atama tapşırıldı. Çox gözəl kollektiv toplaşmışdı, əla yaradıcılıq mühiti vardı. Har iki tamaşada Həsən Turabov, Ramiz Məlik və digər istedad sahibləri ilə tərəf-müqabil olub. Özünü deyirdiyinə görə, həmin dövrün "Azdrama"sı sənət tələyində xüsusi rol oynayıb. "Çarvədarının izi ilə" filmində əla Saməndəri oynayırdı. Film İlyas Əfəndiyevin "Körpüsəlanlar" romanı əsasında ərsəyə gəlib. Böyük olmasa da, nəzərəçarpan, yaddaqlan sənətçidir. "Nəsimi"də rejissor Həsən Seyidbəyli ona Şirvanşah İbrahim rolunu tapşırmışdı – xeyli məsuliyyəti işi idi; dəniz xidmətlərlə keçmişimizdə iz qoyan Şirvanşah İbrahimi ekran-da canlandırmaq haqqı manada yuxarı sənətkarlıq tələb edirdi. Film ekranı çıxdanda çoxları təəccüb hissi keçirdi: Saməndər

"Saməndər barədə danışmaq mənə çox xoşdur, ümumiyyətlə, hər bir sənətkar sənəti ilə sözünu deyir, rolları ilə özünü təqdim edir, haqqında hansı fikri bildirsən də bundan artıq olmayacaq. Gözəl insan, yaxşı dost idi, necə qəm-qüssə ilə yüklənsən də 15-20 dəqiqə onunla ünsiyyət bəsidyi ki, bütün dardlarını unudsan. Saməndər anadan aktyor doğulmuşdu, görürsünüz, heç bir rolunu bir-birinə bənzəmir, korilyelik də elə yaradığın sənətkarın fərqliliyindədir. Baxmayaraq az yaşadı, amma obrazları üzünümürlü sənətkarın oynadıqları çoxsaylı rollardan daha yaddaqlan oldu. Daim yeri görünür, o bizim teatrimizdən, kinomuzdan, "Bulağ"ımızdan, bir sözlə mədəniyyətimizdən gəldi. Həmişə tükənməz sevgi və hörmətlə anırıq, ruhu şad olsun!"

Tariyel Qasımov
Xalq artisti

obrazı ələ özünü külləşdirmişdi ki, qarşında tarixi şəxsiyyət İbrahim şahın dayandığına səmimiyyətlə inanırsan..."

– Korifev aktyorumuz haqqında söhbət açıldıca tez-tez "tüzü üçün yaşamayan insan", "Gözəndən çox dostlarımların, alından tötüb sənətə gətirdiyi gənclərin uğuruna sevinən sənətkar" fikirləri səsləndirilir...

– Bəli, bir gün də olsun özü üçün yaşamadı, çünki ümumiyyətlə özünü düşünən insan deyildi. Sənəti, bir də dostları onun heyət eşqiyyədi. Bu dünyadan umacağı yox idi, səhhatinə, istirahətinə, çay bığana yanaşdı. İstədiyi rolları idi, onu da çox görürdürlər bəzən... Zərrə qədər paxılıq, simliciyi yox idi, insanlara ürəyini verərdi. İş yolduğlarından hətta şəxsi məşklərindən xəbər tutub problemin həllinə gətirməyə evə gəlib kövrəlib ağladığını dəfələrlə görmüşəm. Bir tanışını həbsxanadan çıxmışdı, amma arvadı evə buraxmırdı, onu birotəqlı evimizə gətirib neçə gün saxladı, özü isə yerdə yatdı. Kimliyindən asılı olmayaraq, bir insan yanında diləyə gələndə, varın-dən yox olub kəmək edərmiş. Dəstəyi götürüb salam verəydi bəsi idi ki, idarə rəisləri, məmurlar istənilən xahişini dərhal yerinə yetirsinlər.

İk dəfə "Nəsimi" filmində böyük rol – Şirvan şahını oynadı. Nəsimi roluna görə "ən yaxşı kişi aktyor" ödülü alan Rasim Balaevini uğurlu əvə çətinə elə atamı idi, çünki özü onun alından tutub sənətə gətirmişdi...

Sadələdiqlərimin hamısı zamanında ətrafına toplaşan səmimi, vicdanlı, sədəqətli insanlar tərəfindən dərin etiraf olunur. Lakin görürsünüz, həmin hissələri itirənlər də az deyil, çünki son vaxtlar atam haqqında həqiqətdən uzaq, yudurma məxluqlar, dedi-qodu ilə də rastlaşırsınız. Mani yandıran odur ki, sağlığında əl-ayağına dolanşanlar, uğurlunu gözü götürməyənənlər, nüfuzuna qışeçənəylə yanaşanlar onun 36 illik cismani yoxluğu dövründə də böhntəçisi işlərindən, alçaq əməllərindən əl çəkmirlər. Atamın söhrətini kolğələməyə çalışan sənətdən uzaq, intriqalı, cılız məxluqlar ıyranc niyyətlərinə çatmayacağılarını yaxşı bilsələr də vaxtaşırı mənasız söhbətlər ortaya atırlar. Mən belə dezinformasiya yayımlara çox ciddi xəbərdarlıq edirdim!..

– Saməndər müəllimin Şakir Şəkarovçu Şirnov, Xudayar bəy, Hidayət müəllim səviyyəsində möhür vurduğu obrazlar var, hansı ki, sonra na təkrarına, na da daha üstün ifasına rast gəlinirdi...

"Mən ilk dəfə teatra işə gələndə Saməndərdən – baxmayaraq, o, cavan idi – atalığı qayğısı görmüşəm, sənətin incalıklarını öyrənmişəm. Daha yaşlı nəslin mənəbləri tərəfindən heç vaxt zəif təməşəsi, uğursuzluğu olmayan aktyor kimi xarakterizə edildirdi. Tamamilə pozitiv, səmimi, qayğıgə, daim yaddaqlarda yaşayan, vaxfından 36 il keçsə də xatırlanması istətdə təbəssüm oyadan, insanlığı özünə hopdurmuş, fitratan sifətdə zahmətkeş bir insandı. Saməndərlə dəfələrlə tərəf-müqabil olmuşam – Maksim Qorkinin "Hayatın dibində" əsərində o Sətinini, mən Nəstəyini oynayırdım, ilahi, necə bir səs diapazonu, insan haqqında sonuncu monoloqu ilə zalı silkalayırdı, təməşəçiləri sarsıdırdı, qeyri-ixtiyari kövrəlib ağlayırdım. Səsi, danışığı bir orkestrin simfoniyasına bərabər idi. Anarın "Sizi deyib gəlmişəm" əsəri də eynən – mən Şəraf, o Xudayar bəy rolunda – xeyli möhtəşəm alınmışdı. Bunu fəxr və cəsəratlə deyirdim, əsil sədevr idi, dünyanın bütün səhnələrində uğur qazanmış qadın aktyor idi. Öglü Rəşid, qız Rübabə də ata gənclərini dəsiyiciləri olaraq savadlı gənclərdir. Həmyalı dil tapmışdı bacaran insan, fərqli obrazlar yaradıcısı, hətta epizodik rolların belə, əvəzsiz ifaçısı... – Saməndər Rəzəyevi belə xarakterizə edirdim. Onunla tərəf-müqabil olduğuma, bir səhnəni bölüşdüyümə görə çox xoşbəxtəm. İstədim ölkəmizdə Moskvada, Hollivuddakına oxşar xatirə məkanı yaradılmasın və ora Saməndər ulduzu vurulsun..."

Səidə Quliyeva
Xalq artisti

– Ümumiyyətlə, hələ sovet dövründə irəli sürülən incəsənətin cəmiyyəti tərbiyələndirməsi funksiyası ilə bir qədər razı deyiləm. Müəyyən mənada isə əlbəttə, əzə mənlili olan insan bəxib nəmə nətəçə çıxarda bilər. Təbii ki, hansısa ekran, yaxud səhnə əsərindən təsəirənlənməni dəxili təməmlənməyə, səhvlərdən, günahlardan tövbəyə, kətaris prosessinə yoll açması mümkündür. Amma incəsənət daha çox gözəllik yəməq, insanların qəlbini səftləq,

fərəhlə doldurmaq üçündür. Tərbiyəvi tərəfi də var, dediyim kimi, əməm sifr məqsəd bu deyil. Belədə, atam çox müşahidəçi idi, gəzib dolaşdığı yerlərdə hadisələri xüdə dəfələrinə qədər yaddaşına saxlayıb çalışırdı. Dünədiyi rollar da istədədi, zəhməti və real həyatdan əzətmə qovuşduğunda təbii alınirdi. Ölkədə həmin nəzir müəvənlər, sovxoz direktorları, kolxoz sədrləri kifayət qədər idi ki, paxtədə, yaxud rayonlara səfəri zamanı ünsiyatda olurdular. Bir də ki, o dövrün aktyorları improvizə aktyorlar idi, yazılan mətn çərçivəsində qəpənil qalmaz, obrazı səs, hərəkət, nizam baxımından müxtəlif, amma yerində, həddində ştrixlər, qaralar ələvə edirdilər. Bütün bunlar çox gözəl təsəir bağışlayırdı, çünki peşakar ansəmbli, bir-birini təməmləyən sənətkarlar vardı, improvizələri ziyan vermir, əksinə filmlə, təməşəni qüvvələndirirdi. Təməşəçilərinə tələfəndə də sanki əvəldən dramaturq, sənəskarist belə yazıb, rejissor bu cür səhnələşdirib kimi təbii, maraqlı, yaxşı qarşılanırdı...

– Rübabə xanım, necə deyərlər, yavaş-yavaş gələk "Bulağ" başına...

– Çox istəyirdi, dəhşətli dərəcədə, qışqançılıqla yaşayırdı o verilişə... Elə olurdu arada çəkilmişə, dubl-yadda yubanırdı, Mövldü Süleymanlıya, İntiqam Mehdişadəyə deyirdi, bəxən ha, başqası səsləndirilməsi, gəlib özüm oxuyacağam, yəni o qədər çox seviridi. "Bulağ" adı radio proqramı yox, həyatının bir parçası kimi bəxirdi. Ona görə də sağ olsunlar Məvlud müəllim, İntiqam müəllim, həmişə səbrlə tələyirdi, başqa aktyor dəvət ələmirdirdi. "Bulağ" verilişinin aparıcısı kimi konullara bulaq kimi axardı. Hər buraxılışda ürəyini qoyar, mətnə öz qəlarlarını ələvə edər, dinləyicilərə sevgi ilə yanaşardı.

Səvib-səçədiyi Südəbə xanımın ələlə quranda Saməndər artıq təməşəsi sənəti, iki övlədlərin dünyaya gəldi – bir qız, bir oğlan. "Gənclik"də bərotəqlı mənzildə yaşayırdılar. Həmin mənzili təməşəçilərin birində yarat-

S. Nəsimin, "Külhbəddə" – 1970-71-ci il.
Rəj. T. Kərimov, Kapitan – S. Rəzəyev.
Cənab – H. Qurbanov.

"Samandar Rzayevlə həmyaşdıq, tanışlığımız 1962-ci ildə ali məktəbə qəbul imtahanlarına təsadüf edir. Sonralar Azərbaycan radio-sunda dostluq münasibətlərimiz daha da möhkəmləndi. Mən 1972-ci ildə radiyoğa gələndə o, Məhluğa Sadiqovə ilə birgə "Bulaq"ı aparırdı. Həmin vətənin redaktorluğuna təyin olunduğum bir il sonradan, ta vafatına qədər Səməndərlə həftədə əzi ki dəfə görüşürdük. Biliriz ki, "Bulaq"da bütün regionlarımızın yazdığı tərzinə, şüasına uyğun professorlar Məharrəm Qasımlı və Kəmil Vəlinin, akademik Rəfael Hüseynovun, başqa alimlərin yazdıqları təqdim edilirdi. Səməndər təkcə matrilərə uşağın yeri gələndə kiçik əlavə və düzəlişlərlə proqrama yeni ruh verirdi. Amansız xəstəliyə düşər olan dostumuzun həyatla tez vidələşməsi bizi çox ağrıdı, həm də onun yaradıcılıq imkanlarından yararlanma istifadə edilmədiyinə görə təəssüflənirdim. Dövrün müəyyən yazılmamış qanunları vardı, həmkarların qışqıqları, rol uğrunda çarpışmalar, ayaqdirəmələr vardı, o da xarakterinə uyğun, güzəştə gedir, iş yoldaşlarını irəli buraxırdı. Beləcə, Səməndərin ifasında yüzlarla röllərə əlimiz çətməmiş qaldı... "

İntiqam Məhdişadə jurnalist

diği obrazdan təsirlənən Ulu öndər Heydər Əliyev hədiyyə eləmişdi. Gürcüstanın mərhum dövlət başçısı Eduard Şevərnadze də çox sevərmiş onu, bir dəfa Tbilisidə qastrolda küreyinə al vurub "sən böyük aktyorsan" deyibmiş... Tanınmış rejissorlar Tofiq Tağızadə, Arif Babayev, Həsən Seyidbəyli, Tofiq İsmayilovdan məmnuniyyətlə filmlərə davət alırdı. Na qədər ki, canı sağ, şəhərinin zəminində qərar tutmuşdu, hər şey öz axarına gedirdi: röllər, alqışlar, dostlar, həlat qazancına dolanırdı... Bas sonra?.. Sonra nələr baş verdi? Ailə başçısının vaxtız vafatından sonra Rzayevlər hansı çətinliklərlə üzləşdilər? Ali kimyəvi təhsilə alsə da, arinin sağlığına isləməyən Südəbə ana ki balasını böyütməkdən ötrü hansı sınırlara sına gərməli oldu? Əlbəttə, bu suallar cavablandırmaq Rübəbə xanım üçün çox çətindir, çünki kəçməşə dönuş, xatirələri vərəqləməyə gərəkdir ki, o da həmişə xoş olmur:

İntiqam Məhdişadə "Bulaq"dan çəkilən sənə. 1972-76-cı illər. ADAMT. Rəş. T. Həsənov, Pərviz - Y. Nəzi, 1999 S. 20-21

"Anam qurulu qədin idi, atamın vafatından sonra pənsiya-filan söhbətlərini yazma buraxmışdım, deddi, iş tapıb, çalışib balalarını dolandıracağam. İş axırına da xeyli uzun çəkdi, nəhayət məktəblərin birində kimya kabinasında laborant vəzifəsinə düşə bildi. Məvacib o qədər da yüksək deyildi. Sonra orada rus diktatoru kimya müəllimi kimi çalışdı. 90-cı illərin dövəlvəsiyə dövründə Milli Bankda işə düzəldim, talanlığı gərib uzaqlaşdı. Uşaq bağçasında işlədi və oradan da taqəduə çıxdı. Ümmüyyətlə, atasız günlərimizdə anamın atasının – Nadir babamın, xələmin, dayımın köməyini çox hiss eləmişəm."

- Səməndər Rzayevin dost sevgisi səhbətimiz boyu dəfələrlə vurğulandı, sağlığından ətrafında olanlar sonradan ələqəni kəsmədilər ki?..

- Təlman əminin (Xalq artisti T. Adıgəzalov) ruhu şad olsun, həmişə yanımızda idi. Rəsim Balayev, Hacı İsmayilov, Mikayıl Mirzə, Həməlet Xənzadə, Fuad Poladov, Həsən Əbluc rejissor Sədid Sadiqzadə, truppa müdiri Qürətbə Qurbanov, İntiqam Məhdişadə, radio rejissoru Arif əminin soyadı yadımdan çıxıb, gözəl insanlardı, həmişə ünsiyyət saxlayıb, problemlərimizlə maraqlanıblar. Vafət edənlərə Allahdan rəhmət, qalanlara cansağlığı arzulayıram!

Təbii ki, ailə-uşaq qaçğıları, radiodakı fəaliyyəti, tərçümə işləri – bir sözlə real həyatın qaçğıları... Amma həm də xayalları, rəyaları ilə baş-baş qalır müşahibimiz... Deyir, atası təzə dünyasına dəyişəndə tez-tez yuxusuna gəlirmiş: "Ümmüyyətlə yoxluğuna inana bilmirdim, sanırdım, indicə qapını açıb gircək... Təbii ki, ilər keçir, ağrılar artır, boşluğu doldurmaq isə mümkünəsüzdür, atəni yanında görmək istəyirsən, onun məşləhatinə ehtiyacın var və bütün bunlar necə böyük bir itki yaşadığınə sana ənlədir. Mənim rəyalarımda da çox qəribədir, ağı-qara deyil, rənglidir, təmaslar, toxunuşları o qədər realdır ki, ələ bil, həyatəddir. Atamı da həmişə canlı, real görürəm – sanki heç na baş verməyib, zaman keçməyib, mən uşağam, o da sağdır. İndi mən yaşca Səməndər Rzayevdən böyüyəm, amma atəli rəyalarımda yənə da dönuş uşaq olurlam. Başqa cür də mümkün deyil manca, çünki onu həmin yaşda itirmişəm. Gülərlə görürəm, kədərlə görürəm... – sonucunu dəfə ayınında rəngbənzəng köynək,

gözəl bir bağçada əyləşmişdi... arada heç na demədən eləcə bəxib gəldiyi də olur. Amma son iki ildə – Südəbə xanım vafət edəndən atam daha gəlirmir, ində anamı görürəm, bu da ürəkəkkə təza yaranın dərinliyi, gənyarntısı ilə ələqədərdir yəqin ki..."

- Rübəbə xanım, qələbədə 75 illik Səməndər sevgisi ilə xəlqimiz, 75 illik yubileyinin keçirilməsi sərəncamı ilə dövlətimiz mərhum sənətkarı daim yad edir, diqqətdə saxlayır...

- Bəli, mən Rzayevlər ailəsi adından cənab Prezidentə, Mədəniyyət Nazirliyinə və Teatr Xadimləri İttifaqının rəhbərliyinə təşəkkürümü bildirməli! Akademik Milli Dram Teatrına sənərsəvərlər toplaşaraq Səməndər Rzayevin həyat və yaradıcılığına bir daha nəzarət saldılar. Vaxtilə atamın oynağı "Dəli yüngənciy" əsəri yənədən təqdim olundu və ələqşəndi. Bütün bunlara görə Allah rəzi olsun zəhməti keçən hər kəsəndin..

P.S.: Yanvarın 28-də Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında görkəmli kino və teatr aktyoru, Əməkdar artist, bir-birindən fərqli çoxsaylı obrazların bənzərsiz ifaçısı Səməndər Rzayevin (1945-1986) anadən olmasının 75 illik yubileyi münasibətilə tədbir keçirildi. Mədəniyyət Nazirliyi, Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqı, Akademik Milli Dram Teatrı və Azərbaycan Dövlət Teatr Muzeyinin təşkilatlığı ilə rəallaşan yubiley gecəsinə nəzərin birinci müəvini Vaqif Əliyev, mədəniyyət və incəsənət xadimləri qatılıblar.

Sənətənin övladı Rübəbə Səməndər atasını yəli xatırlayan tamaşaçılara, tədbir təşkilatçılarna dərin təşəkkürünü bildirdi. Çıxışlarını ardınca Cəlif Məmmədquluzadənin "Dəli yüngənciy" tamaşasının Səməndər Rzayevin xatirəsinə ithaf olmaq nüməyış etdirildi. Qeyd edək ki, görkəmli rejissor Məhdi Məmmədovun 1978-ci ildə quruluş verdiyi tamaşada Fazil Küleyini obrazını Səməndər Rzayev oynamışdı.

Hazırda repertuarda olan tamaşa isə 2019-cu ildə Cəlif Məmmədquluzadənin 150 illik yubileyi münasibətilə sahələşdirilib. Əsərə Əməkdar incəsənət xadimi Bəhrəm Osmanov quruluş verib. Yəni səhnə əsərinin bastəkari Xalq artisti Siyavuş Karimə, bədii tərtibat müəllifi Xalq rəssamı Nazim Baykışiyev, rejissoru Məhman Fətullayev, işıq üzərrəssamı Rəfael Həsənov, rejissor assistenti

Tədbir iştirakçıları əvvəlcə teatrın foyesində sənətənin ömür məqəmlərini, səhnə, sənət yolunun əks olunduğu zəngin sərəgi ilə tanış oldular. Cəfər Cəbbərlinin Azərbaycan Dövlət Teatr Muzeyinin təşkil etdiyi sərəgida Səməndər Rzayevin müxtəlif illərdə fərqli tamaşalarda yaratdığı zəngin koloritli, xarakterik obrazları bir daha yada salındı..

Xatirə gecəsinə Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının sədri, Milli Dram Teatrının bədii rəhbər-direktoru, Xalq artisti Əzəzə Pasa Nəmətov, Xalq artistləri Hacı İsmayilov, Səidə Quliyevə, Əməkdar incəsənət xadimi Aydın Kazımzadə çıxış edərkən Səməndər Rzayevin yaradıcılıq yolundan söz əçdilər, xatirələri bölüşdülər. Aktyorun yüksək sənətkarlığı və insani keyfiyyətlərindən, teatr sahəsində, kinodə yaratdığı bir-birindən maraqlı obrazlardan danışıldı.

Narmin Həsənovadır. Röllərdə Xalq artistləri Nurəddin Məhdəxanlı və Kəzim Abdullayev, Əməkdar artistlər Sənəbər İsgəndərli, Əlşən Rüstəmov, Vəfa Rzayevə və başqaları çıxış edirlər.